

BIOLOGIK XILMA-XILLIKNI SAQLASHDA O'RMONLARNING AHAMIYATI

Berdikulova Munira Faxriddin qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti magistri

munirafakhriddinovna@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11467655>

O'rmonlarni Yer sayyorasining o'pkasi deb atashadi va ularsiz hayot yo'qligini aytishadi. Bu bejizga emas, albatta. Inson nafas olmasa yashay olmaganidek, o'rmonlar qamrab olgan butun boshli hayvonot dunyosi, o'simliklar va bir so'z bilan aytganda, barcha tabiiy resurslar o'rmonlar bo'lmasa hayot kechira olmaydi.

O'rmonlar - bu yer yuzining 30 foizini qamrab oladigan va uning biologik xilma-xilligining 80 foizini o'z ichiga olgan hayotni ta'minlash tizimi. O'rmon massivlari 38 million kvadrat kilometr ga yaqin maydon — quruqlikning taxminan uchdan bir qismini egallaydi. U yerda sayyoradagi o'simlik va hayvonlarning deyarli yarmi o'sadi va yashaydi.

O'rmonlar ko'plab ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy manfaatlarni ta'minlaydigan hayotiy ekotizimdir. Bilamizki, tabiatda o'simlik, hayvon jaimiki tirik organizmlar turli ekologik muhitlarda yashaydi. Masalan, cho'l, tog', ko'l va o'rmondagi 44 ekologik muhitlar. Ushbu ekosistemalar ichidan o'rmonlar biologik xilma-xillikni saqlashda bir necha sabablarga ko'ra hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Birinchi navbatda, o'rmonlarda juda ko'p turlar mavjud bo'lib, ularning aksariyati ushbu ekotizimlarga xosdir. Ular son-sanoqsiz o'simlik va hayvonlar turlarini boshpana, oziq-ovqat va naslchilik joylari bilan ta'minlaydi va sayyoramizning umumiy biologik xilma-xilligiga hissa qo'shadi.

Ikkinchidan, o'rmon ekotizimlarida juda ko'p genetik xilma-xillik mavjud. Bu xilma-xillik turlarning o'zgaruvchan atrof-muhit sharoitlariga, masalan, iqlim o'zgarishi yoki kasalliklarning tarqalishiga chidamliligi va moslashishi uchun juda muhimdir.

Shuningdek, o'rmonlar Yerdagi hayotni qo'llab-quvvatlovchi ko'plab ekotizm xizmatlarini taqdim etadi. Ya'nikim uglerodni ajratish, kislorod ishlab chiqarish, tuproq unumdorligini saqlash, suvni tartibga solish va iqlimni tartibga solish kiradi. O'rmonlarning yo'qolishi ushbu xizmatlarni buzishi mumkin, bu ham biologik xilma-xillikka, ham inson farovonligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Bundan tashqari, ko'pgina turlar o'zlarining yashashlari uchun o'rmonlarga tayanadilar. O'rmonlar vayron bo'lganda yoki tanazzulga uchraganda, turlar o'z yashash joylarini yo'qotadi, bu esa populyatsiyaning kamayishiga va ba'zi hollarda yo'q bo'lib ketishiga olib keladi. O'rmonlarni saqlab qolish orqali biz son-sanoqsiz turlarni yo'q bo'lib ketishdan himoya qila olamiz.

O'rmonlar, shuningdek, ko'pincha koridorlar vazifasini bajaradi ya'ni turli xil yashash joylarini bog'laydi va turlarning harakatlanishiga imkon beradi. Ushbu ulanish populyatsiyalar o'rtasidagi genetik oqimni saqlab qolish uchun juda muhimdir, bu genetik izolyatsiya va qarindoshlarning oldini olishga yordam beradi.

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlardan bilib oldikki, o'rmonlarning nafaqat bioxilma-xillikni saqlashda, balki butun boshli insoniyat uchun ahamiyati nihoyatda katta. Shu sababli ham o'rmonlardan o'rinli, to'g'ri foydalanish hamda muhofaza etish zarur hisoblanadi. Mamlakatimizda o'rmonlarni muhofaza etishga qaratilgan samarali strategiyalarni amalga oshirish va o'rmonlarni muhofaza qilishga yaxlit yondashuvni qo'llab-quvvatlash orqali biz

ushbu hayotiy muhim ekotizimlarni kelajak avlodlar uchun himoya qilishimiz va barqaror rivojlanishni rag'batlantirishimiz mumkin.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, o'rmonlar global miqyosda biologik xilma-xillikni saqlash uchun juda muhimdir. O'rmonlarni muhofaza qilish va asrash Yerdagi hayotning boy qismini saqlab qolish va son-sanoqsiz turlarning uzoq muddatli omon qolishini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, o'rmonlar taqdim etayotgan ko'plab imtiyozlardan foydalanish hamda yanada barqaror va mustahkam kelajak yaratish muhimdir.

References:

1. O'rmon huquqi. Darslik. M.X.Rustamboyev. Toshkent 2003.
2. Avtoreferat. O'zbekistonda biologik resurslarni muhofaza qilish va ulardan foydalanishni huquqiy tartibga solishni takomillashtirish. N.O.Xolmamatovich. Toshkent 2020.
3. Foydalanilgan internet manbalari.
4. www.lex.uz
5. www.urmon.gov.uz